

Відгук

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Васяновича Григорія Петровича на дисертаційне дослідження Тарасенко Наталії Миронівни «Педагогічні умови формування безпечного освітнього середовища у вищих військових навальних закладах», подане на захист для здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

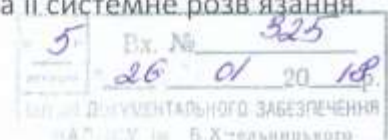
Масштабні зміни українського суспільства, освіти і науки зумовили потребу подальших наукових пошуків, переосмислення освітньої реальності з метою її удосконалення й упорядкування. Ця тенденція є характерною і для аналізу сучасного освітнього середовища, яке на засадах гуманізму і демократії має набувати безпеки, особливо це стосується вищих військових навчальних закладів, де відбувається підготовка кадрових військових, покликаних захищати Батьківщину від різного роду агресорів, а це завжди пов'язано із серйозними ризиками і небезпекою. Цій проблемі і присвячено дослідження Н. М. Тарасенко, яке з огляду на сказане, є актуальним та доцільним не лише з огляду теоретичного аналізу, а й практичного значення.

Теоретична основа дисертаційного дослідження науково обґрунтована, вона базується на засадах гуманітарної, соціокультурної філософії освіти, яка формує і спрямовує світогляд майбутніх офіцерів на усвідомлення особливої значущості їх професії, бути відповідальними і здатними бездоганно виконувати свій військовий обов'язок.

Згідно цього теоретичного положення, системоутворювальним ядром підготовки майбутніх кадрових військових є не лише набуття необхідних професійних якостей : знань, умінь, навичок, а формування цілісної особистості, її почуттєвої, розумової й вольової сфер у вияві їх діалектичної єдності.

Найбільш суттєві наукові результати дисертації

Науковий апарат дослідження Н. І. Тарасенко відповідає вимогам до такого роду робіт і є самодостатнім для розв'язання всіх поставлених завдань, окреслених дисертанткою. Автор чітко визначає предмет, об'єкт, завдання дослідження, що позитивно позначилося на здійсненні наукового пошуку, обґрунтуванні положень дисертації в цілому. Така логіка є послідовною, відповідає науковій проблемі праці та спрямована на її системне розв'язання.

Отже, дисертанткою :

1. На самодостатньому науковому рівні здійснено якісну характеристику понять «середовище» «безпечне освітнє середовище» «педагогічні умови», «професійна підготовка» та ін. Причому ця характеристика здійснена в широкому гуманітарному контексті – філософському, культурологічному, психолого-педагогічному та ін. Позитивним тут є те, що автор не обмежується описовістю, як це досить часто буває, а застосовує при цьому аналітико-критичний та історико-логічний підходи. Це дозволяє подивитися на окреслену проблему у широкому контексті майбутньої професійної діяльності офіцера. Тим самим, ключові поняття в дослідженні виконують певну методологічну роль. Водночас, на нашу думку, методологічні засади дослідження могли би бути виписані більш рельєфно, хоча це чомусь не вимагається сьогодні керівними документами (претензія ж на доктора філософії – започатковується...).

Поняття «безпечне освітнє середовище ВВНЗ» розглядається автором як захищене від можливих різноманітних небезпек та загроз, що можуть спричинити негативний вплив на нього чи вносити деструктивні зміни. Основними структурними компонентами безпечного освітнього середовища ВВНЗ, на думку автора, є такі : матеріально-технічний, нормативно-правовий, когнітивний, психологічний, особистісний. Таке бачення проблеми є цілком конструктивним і не викликає якихось особливих заперечень, крім одного, а саме : автор чомусь забуває за духовно-культурний компонент. Він, на наше переконання має бути провідним, оскільки без нього не відбувається ні особистість, ні в повному смислі слова – професіонал, офіцер.

Сутнісним є й те, що автор аналізує різні наукові підходи в осмисленні обраної теми, у тому числі й за кордоном. Водночас хотілося б побачити, що конкретно робиться у ВВНЗ зарубіжжя для формування безпечного освітнього середовища курсантів, слухачів.

2. Виходячи із теми дослідження автором обґрунтовуються принципи формування безпечного освітнього середовища у ВВНЗ як основні вихідні положення теорії навчання. Тут дисертантка дотримується найбільш усталених у педагогічній теорії принципів, екстраполюючи їх на предмет свого дослідження. Автор цілком слушно вважає, що основними характеристиками принципів навчання військовослужбовців мають бути : виховне і розвивальне навчання; формування гармонійно розвиненої

особистості; забезпечення ефективності дидактичного процесу у військових навчальних закладах; забезпечення бойової готовності військовослужбовців тощо.

Здобувач доводить, що дотримання в навчально-виховному процесі дидактичних принципів позитивно впливає на формування знань військовослужбовців, активно сприяє розвитку у них високопрофесійних якостей і є однією із головних умов формування безпечного освітнього середовища у ВВНЗ.

Вартісним є і те, що пошукувачем аналізуються й принципи забезпечення психологічної безпеки в освітньому середовищі для ВВНЗ : принцип психологізації освітнього процесу ; психологічної підтримки кожного суб'єкта освітнього процесу у ВВНЗ ; задіяння захисних психологічних сил тощо. Ще одним важливим позитивом є те, що автор аналізує чинники інформаційної безпеки. Доцільними й вартісними є сформульовані автором суперечності формування безпечного освітнього середовища у ВВНЗ, натомість, на нашу думку, варто було б більш чітко визначити шляхи їх розв'язання.

3.Одним із важливих завдань дослідження Н. М. Тарасенко вбачала обґрунтувати критерії, показники, рівні і параметри сформованості безпечного освітнього середовища у ВВНЗ. З цією метою вона застосовує порівняльний аналіз уже проведених, найбільш змістовних досліджень у цьому напрямі, і визначає такі критерії : захищеність курсантів від усіх видів насильства в освітньому середовищі ; ставлення курсантів до освітнього середовища ; задоволеність курсантів ефективністю функціонування компонентів освітнього середовища. Відповідно цих критеріїв визначено показники та рівні. Рівні характеризуються як високий, середній, низький. На особливу увагу заслуговує позиція автора про те, що однією з головних умов забезпечення педагогічної безпеки освітнього середовища є підвищення загального рівня культури педагогів, командирів і вихователів, взаємозв'язок їхніх особистісних якостей, зосереджених на усвідомленні сенсу педагогічної діяльності, її гуманітарної спрямованості, розуміння психології учасників освітнього процесу, яке засноване на професійній компетентності та педагогічній майстерності.

4.Центральне місце у дослідженні автора посідають педагогічні умови формування безпечного освітнього середовища, що безпосередньо зумовлено темою наукового пошуку (с. 94 – 123 дис.). До основних автор

відносить : впровадження гуманістичного підходу у процес військового фахівця у ВВНЗ шляхом організації спеціальної бібліотеки та використання ситуативного, діалогічного методів, методу сценаріїв та дискусії як різновидів групової роботи курсантів ; інтенсивної адаптації курсантів до специфічних умов ВВНЗ із застосуванням методу психологічного моделювання та проведення тренінгів ; навчання майбутніх офіцерів методам і технологіям роботи в умовах стресових ситуацій шляхом використання технологій стрес-менеджменту, методів боротьби зі стресом та тренінгів ; формування готовності курсантів до протидії впливу можливих інформаційних викликів та загроз в освітньому середовищі ВВНЗ завдяки впровадженню у навчальний план закладу спеціального навчального курсу «Основи безпечного освітнього середовища у ВВНЗ». Посилює такий підхід і розроблена автором модель формування безпечного освітнього середовища у ВВНЗ. Усе це є доречним і заперечень не викликає. Натомість дослідження було б ще більш вагомим, якби автор обґрунтував і засвідчив взаємодію цих умов, а не лише показав їх окрему дію.

5. Виконане дисертаційне дослідження носить експериментальний характер, що уможливило автору перевірити ефективність розроблених програми виховання та методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності формування безпечного освітнього середовища ВВНЗ (С.131-166). Вдале застосування наукових методів дослідження дозволило дисертанту отримати нові наукові результати та зробити відповідні висновки й узагальнення. Отримані результати наукового дослідження Н. М. Тарасенко ґрунтовно викладені у третьому розділі дисертації. Тут же вважаємо за потрібне наголосити, що ефективність реалізації педагогічних умов формування безпечного освітнього середовища у ВВНЗ та дієвість експериментальної програми в цілому підтверджують результати збільшення кількості респондентів експериментальної групи з високим і середнім рівнем та відповідно зменшують показники низького рівня.

6. Джерельна база дослідження. В дисертації використано 203 джерельних найменувань, що є позитивним аспектом праці. Натомість тут є деякі побажання : 1) із названої кількості джерел лише 77 – українською мовою і 119 російською, 7 –англійською. Вважаємо, що це є не зовсім доречним, оскільки з окресленої проблеми є достатньо праць українських вчених, які жодним чином не поступаються зарубіжним ; 2) у деяких посиланнях, якими користується автор, бракує конкретних сторінок, хоча загальна кількість

сторінок у джерелі може перевищувати 600 сторінок. На нашу думку, у майбутніх дослідженнях авторів це слід врахувати.

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження, послідовно розкриває і реалізує основні завдання наукового пошуку автора.

Результати дисертаційного дослідження належним чином апробовані : основні його положення висвітлено у 19 науковій публікації. Зміст автореферату є ідентичним змісту дисертації. У праці зроблені відповідні узагальнення й висновки, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками вищої професійної освіти. Усе це та інше становить наукову новизну дослідження. Особливо наголошуємо на тому, що праця написана грамотною, сучасною українською мовою; що робить честь її авторів.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК :

Дисертаційне дослідження, виконане на тему «Педагогічні умови формування безпечного освітнього середовища у вищих військових навчальних закладах», є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, яка має теоретичне й практичне значення для педагогічної науки, а її автор – Тарасенко Наталія Миронівна - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент :

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри гуманітарних дисциплін і соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

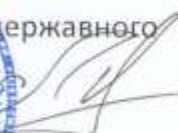

Г. П. Васянович

23 січня 2018 року.

Підпис професора Г. П. Васяновича засвідчую :

Учений секретар Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доцент

Р. В. Лаврецький

«24» січня 2018 року